

Versiune provizorie needitatăDistr.: Generală
2 iunie 2017

Original: engleză

Comitetul pentru Drepturile Copilului**Observații finale privind cel de-al cincilea raport periodic al României *****I. Introducere**

1. Comitetul a analizat cel de-al cincilea raport periodic al României (CRC/C/ROM/5) în cadrul reuniunilor sale cu numărul 2207 și respectiv 2208 (v. CRC/C/SR.2207 și 2208), care au avut loc pe 23 și 24 mai, și a adoptat aceste observații finale în timpul reuniunii sale cu numărul 2221, din data de 2 iunie 2017.

2. Comitetul salută depunerea de către statul parte a celui de-al cincilea raport periodic și a răspunsurilor scrise la lista de probleme formulate (CRC/C/ROM/Q/5/Add.1), care au condus la o mai bună înțelegere a situației drepturilor copilului în statul parte. Comitetul își exprimă aprecierea pentru dialogul constructiv purtat cu delegația multisectorială a statului parte.

II. Măsurile întreprinse și progresele realizate de statul parte

3. Comitetul salută progresele înregistrate de statul parte de la ultima analiză și până în prezent în diferite domenii de interes, printre care se numără reînființarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA) și adoptarea unei serii de noi acte normative, politici și măsuri instituționale referitoare la drepturile copilului, îndeosebi modificarea Legii privind drepturile copilului în sensul interzicerii instituționalizării copiilor mai mici de 3 ani, revizuirea Legii adopției și adoptarea unei Legi a educației progresive în 2011. De asemenea, Comitetul salută adoptarea Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020 și a Strategiei naționale pentru sănătatea mintală a copilului și adolescentului 2016-2020.

* Adoptat de Comitet în cadrul celei de-a 75-a sesiuni (15 mai – 2 iunie 2017).

III. Domenii principale de interes și recomandări

4. Comitetul reamintește statului parte principiile indivizibilității și interdependenței tuturor drepturilor consacrate prin Convenție și subliniază importanța tuturor recomandărilor cuprinse în aceste observații finale. Comitetul ar dori să atragă atenția statului parte asupra recomandărilor din următoarele domenii cu privire la care trebuie luate măsuri urgente: alocarea resurselor (par. 10), nediscriminarea copiilor romi (par. 17), abuzul, neglijarea, exploatarea și abuzul de natură sexuală (par. 26), copiii privați de un mediu familial (par. 29), copiii cu dizabilități (par. 32) și sănătatea (par. 34).

A. Măsuri generale de aplicare (articolele 4, 42 și 44 (6))

Recomandările anterioare ale Comitetului

5. Comitetul recomandă statului parte să întreprindă toate măsurile necesare pentru a pune în aplicare recomandările sale anterioare din 2009 (CRC/C/ROM/CO/4), care încă nu au fost implementate sau nu au fost implementate suficient, îndeosebi cele referitoare la copiii privați de un mediu familial (par. 52 și 55) și violența împotriva copiilor (par. 57 și 59).

Legislație

6. Comitetul recomandă statului parte să întreprindă toate măsurile necesare pentru o punere în aplicare corespunzătoare a legislației sale, precum și să se asigure că sunt alocate resurse umane, tehnice și financiare suficiente în acest scop.

Politici și strategii cuprinzătoare

7. Comitetul încurajează statul parte să aloce resurse umane, tehnice și financiare suficiente pentru punerea în aplicare a Strategiei naționale pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020 și a Planului operațional.

Coordonare

8. Având în vedere coordonarea insuficientă între ministerele și organizațiile reprezentate în Consiliul de Coordonare în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului și adopției de pe lângă Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA), Comitetul recomandă statului parte, în scopul consolidării ANPDCA și a Consiliului de Coordonare, să aibă în vedere plasarea ANPDCA în subordinea cabinetului Prim Ministrului, precum și să aloce acestei autorități resursele umane, tehnice și financiare necesare pentru o coordonare eficientă a tuturor activităților care au legătură cu punerea în aplicare a Convenției la nivel național, regional și local.

Alocarea resurselor

9. Comitetul este îngrijorat de faptul că procesul de bugetare al statului parte nu prevede alocări bugetare transparente pentru copii la nivelul sectoarelor și agențiilor relevante, inclusiv indicatori și sisteme de

monitorizare la toate nivelurile, precum și alocări bugetare țintite pentru copiii aflați în situații de marginalizare și vulnerabilitate, cum ar fi copiii romi, copiii cu dizabilități și copiii din zonele rurale. Comitetul este de asemenea îngrijorat de faptul că, în pofida creșterii economice recente, statul parte nu prevede alocări adecvate pentru sănătate, educație și protecție socială.

10. Având în vedere comentariul general nr. 19 (2016) cu privire la bugetarea publică în vederea realizării drepturilor copilului, Comitetul recomandă ca statul parte să instituie un proces de bugetare care să includă o perspectivă a drepturilor copilului, să prevadă alocări clare pentru copii la nivelul sectoarelor și agențiilor relevante și să includă indicatori specifici și un sistem de urmărire pentru a monitoriza și evalua adecvarea, eficacitatea și echitatea distribuirii resurselor alocate pentru punerea în aplicare a Convenției, inclusiv prin:

(a) Asigurarea unor alocări adecvate pentru servicii din domeniul precum sănătate, educație, protecție socială și protecția copilului, cu sprijin specific pentru copiii aflați în situații vulnerabile;

(b) Descentralizarea repartizării resurselor la nivel județean și local și alocarea de resurse specifice pentru furnizarea de servicii sociale pentru copii;

(c) Consolidarea inspecțiilor pentru a crește transparența și răspunderea pentru cheltuielile publice în toate sectoarele, precum și adoptarea de măsuri urgente pentru eradicarea corupției.

Colectarea datelor

11. Având în vedere comentariul general nr. 5 (2003) cu privire la măsurile generale de aplicare, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 18) iar, în plus, recomandă ca statul parte să își îmbunătățească rapid sistemul de colectare a datelor și să se asigure că acestea acoperă toate domeniile de interes ale Convenției și sunt defalcate în funcție de vârstă, sex, dizabilitate, locație geografică, origine etnică, situație socioeconomică și status migrator, pentru a facilita analiza situației tuturor copiilor, mai ales a celor aflați în situații de vulnerabilitate, inclusiv a copiilor romi, precum și pentru a permite realizarea de studii de impact referitoare la măsurile întreprinse, alături de asigurarea accesului la datele existente.

Monitorizare independentă

12. Comitetul salută informația furnizată de statul parte în cadrul dialogului, potrivit căreia crearea Avocatului Copilului se află printre prioritățile Guvernului în perioada 2017-2020, și recomandă ca statul parte să adopte fără întârziere un proiect de lege privind înființarea acestei instituții și asigurarea vizibilității și capacității necesare acesteia.

Diseminare, conștientizare și formare

13. Comitetul își reiterează recomandarea din observațiile finale anterioare (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 20) și încurajează statul parte să își consolideze eforturile pentru a furniza o formare și o sensibilizare adecvate și sistematice cu privire la drepturile copilului pentru profesioniștii care lucrează cu și pentru copii, precum și pentru a se

asigura că toate dispozițiile Convenției sunt cunoscute și înțelese de copii și părinții acestora.

Cooperarea cu societatea civilă

14. Comitetul îndeamnă statul parte să implice în mod efectiv societatea civilă, inclusiv organizațiile neguvernamentale și organizațiile copiilor, în elaborarea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea legislației, politicilor, planurilor și programelor referitoare la drepturile copilului, precum și să dezvolte un sistem transparent de contractare a organizațiilor societății civile pentru livrarea de servicii sociale care să completeze eforturile autorităților.

Definiția copilului

15. Comitetul recomandă statului parte să își modifice legislația pentru a elimina excepțiile care permit căsătoriile sub vârsta de 18 ani.

B. Principii generale (articolele 2, 3, 6 și 12)

Nediscriminarea

16. Deși ia notă de informațiile furnizate de statul parte cu privire la două ordine menite să prevină segregarea în școli și Legea nr. 331/2015 de modificare a legii privind azilul, Comitetul rămâne profund îngrijorat în ceea ce privește următoarele aspecte:

(a) copiii romi, copiii cu dizabilități, copiii solicitanți de azil și refugiați, copiii LGBTI (lesbiene, homosexuali, bisexuali, trans-sexuali, intersexuali), copiii care trăiesc în zone rurale îndepărtate sunt în continuare supuși discriminării în ceea ce privește accesul la educație, îngrijiri medicale și nivel de trai;

(b) fetele se confruntă în continuare cu multiple discriminări bazate pe gen, mai ales când se află în situații de marginalizare și defavorizare, fiind mai expuse violenței și excluziunii.

17. Comitetul îndeamnă statul parte să asigure implementarea deplină a legilor existente care interzic discriminarea, inclusiv prin instituirea de mecanisme adecvate de monitorizare și sesizare, consolidarea campaniilor publice de educare pentru a aborda problema stigmatizării și discriminării față de copiii romi, copiii cu dizabilități, fete, copiii solicitanți de azil și refugiați, copiii LGBTI, precum și să asigure accesul egal al acestora la educație, îngrijiri medicale, ocupare în muncă și nivel de trai. Comitetul recomandă de asemenea ca, în procesul de abordare a stigmatizării și discriminării copiilor romi, statul parte să se asigure că acesta se desfășoară cu atenție, pentru a evita agravarea segregării.

Interesul superior al copilului

18. Având în vedere comentariul general nr. 14 (2013) cu privire la promovarea interesului superior al copilului ca un considerent primordial, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 29) și recomandă ca statul parte să se asigure că proiectele legislative sunt evaluate în raport cu interesul superior al

copilului, precum și să revizuiască formarea profesioniștilor care lucrează cu și pentru copii, pentru a se asigura că principiul interesului superior al copilului este înțeles clar și pus în aplicare în mod corespunzător.

Dreptul la viață, la supraviețuire și la dezvoltare

19. Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 31) și recomandă statului parte:

(a) să abordeze cauzele care stau la baza mortalității infantile, materne și a copiilor, inclusiv lipsurile și inegalitățile sociale și economice;

(b) să îmbunătățească și să extindă asigurarea de servicii sociale integrate, care să reunească protecția socială, sănătatea și educația la nivel comunitar;

(c) să reducă inegalitățile între zonele urbane și rurale și efectele negative ale discriminării în ceea ce privește accesul la serviciile de bază.

Respectarea opiniilor copilului

20. Având în vedere comentariul general nr. 12 (2009) cu privire la dreptul copilului de a-i fi ascultată opinia, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să se asigure că opiniile copilului sunt luate în considerare în mod corespunzător, în conformitate cu articolul 12 al Convenției, în familie, la școală, în instanțe și în toate procedurile administrative și de altă natură, prin, *inter alia*, adoptarea unei legislații adecvate, formarea profesioniștilor, instituirea de activități specifice în școli și demersuri generale de conștientizare;

(b) să ofere sprijin suplimentar Consiliului Național al Elevilor, pentru a crește capacitatea acestuia de a facilita participarea copiilor la nivel local, județean și național;

(c) să se asigure că legislația le oferă adolescenților posibilitatea și sprijinul necesar pentru a se organiza în asociații și grupuri formale, inclusiv în afara școlii.

C. Drepturi și libertăți civile (articolele 7, 8 și 13-17)

Înregistrarea nașterii

21. Deși salută măsurile recente de simplificare a înregistrării nașterii introduse prin Ordonanța de Urgență nr. 33/2016 și Hotărârea de Guvern nr. 801/2016, și ia notă de ținta 16.9 din Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) privind asigurarea unei identități legale pentru toți, inclusiv prin înregistrarea nașterii, Comitetul recomandă ca statul parte să consolideze serviciile comunitare, pentru a se asigura că toți copiii, inclusiv cei din comunitățile rurale, au acces la înregistrarea nașterii fără întârziere.

Protejarea intimității

22. Deși salută adoptarea Deciziei Consiliului Național al Audiovizualului nr. 220/2011, Comitetul recomandă ca statul parte să își întărească eforturile, în cooperare cu mass-media, pentru a proteja și respecta intimitatea copiilor de toate vârstele.

Accesul la informații adecvate

23. Având în vedere comentariul general nr. 16 (2013) privind obligațiile statelor în ceea ce privește impactul sectorului de afaceri asupra drepturilor copilului, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 42) și recomandă ca statul parte să își consolideze eforturile pentru a-i proteja pe copii împotriva informațiilor nocive, a produselor dăunătoare și a riscurilor online, precum și să garanteze dreptul tuturor copiilor de a avea acces la informații adecvate, inclusiv în cazul copiilor care trăiesc în zone îndepărtate și rurale, în conformitate cu vârsta și nivelul lor de maturitate.

D. Violența împotriva copiilor (articolele 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (a) și 39)

Pedepsele corporale

24. Deși ia notă de faptul că aplicarea de pedepse corporale este interzisă în toate mediile, având în vedere comentariul general nr. 8 (2006) privind pedepsele corporale, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să se asigure că interzicerea pedepselor corporale este respectată și monitorizată în mod corespunzător în toate mediile;

(b) să promoveze forme pozitive, non-violente și participative de creștere și disciplinare a copilului, prin programe și campanii de conștientizare;

(c) să se asigure că cei care încalcă legea sunt aduși în fața autorităților administrative și judiciare competente.

Abuzul, neglijarea, exploatarea și abuzul de natură sexuală

25. Deși salută dezvoltarea unor forme de observare și evaluare a riscurilor menite să contribuie la identificarea copiilor care au nevoie de ajutor și asigurarea accesului acestora la servicii, Comitetul este îngrijorat de:

(a) toleranța generală față de violență în diferitele ei forme, inclusiv abuz verbal și psihologic;

(b) capacitățile limitate ale sistemului public de a identifica, raporta și aborda într-o manieră transversală cazurile de violență, abuz și neglijare, precum și de exploatare și abuz sexual împotriva copiilor;

(c) formele severe de violență care ar avea loc în sistemul de îngrijire a copilului, în special împotriva copiilor cu dizabilități.

26. Având în vedere comentariul general nr. 13 (2011) privind dreptul copilului de a fi protejat împotriva tuturor formelor de violență și fiind în concordanță cu Ținta 16.2 a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă privind

eradicarea abuzului, exploatării, traficului și tuturor formelor de violență și tortură împotriva copiilor, Comitetul recomandă statului parte.

(a) să acorde prioritate măsurilor de prevenție primară și secundară, cu scopul de a preveni producerea oricăror acte dăunătoare copiilor;

(b) să dezvolte programe de conștientizare, inclusiv campanii referitoare la normele și convingerile sociale legate de violența împotriva copiilor, adresate publicului general și profesioniștilor care lucrează cu copiii, cu privire la diferitele tipuri de violență și abuz care îi afectează pe copii, precum și să promoveze schimbarea de comportament în rândul acestora;

(c) să aloce resurse umane și financiare suficiente pentru funcționarea mecanismelor instituite în vederea identificării, raportării, prevenirii și monitorizării cazurilor de violență și abuz din orice mediu, inclusiv pentru copiii aflați în custodia poliției, detenție, la școală sau acasă;

(d) să consolideze programele de identificare timpurie, recuperare și reintegrare a copiilor victime;

(e) să furnizeze instruire sistematică profesioniștilor care lucrează cu copiii;

(f) să investigheze toate cazurile de violență și abuz împotriva copiilor din sistemul de îngrijire a copilului și să îi tragă la răspundere pe făptași.

Practicile nocive

27. În ceea ce privește practica larg răspândită în zonele rurale a căsătoriilor *de facto* între copii, Comitetul recomandă statului parte să desfășoare campanii de conștientizare cu privire la numeroasele consecințe negative ale căsătoriilor la vârsta copilăriei.

E. Mediul familial și îngrijirea alternativă (articolele 5, 9-11, 18 (1) și (2), 20-21, 25 și 27 (4))

Copiii privați de un mediu familial

28. Deși salută faptul că Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție a făcut o prioritate din reformarea sistemului de îngrijire a copilului, Comitetul este îngrijorat de:

(a) numărul semnificativ de copii aflați în continuare în instituții și numărul mare de copii din grupurile cele mai defavorizate, inclusiv copiii din familiile sărace, copiii romi și copiii cu dizabilități, care sunt expuși în continuare unui risc ridicat de separare de familie și instituționalizare;

(b) absența unor mecanisme adecvate pentru identificarea copiilor în situații de risc, a unor servicii de intervenție timpurie și a unor sisteme de sesizare la nivel comunitar, precum și convingerea că unii copii vor fi mai bine dacă sunt separați de familiile lor, mai ales copiii cu dizabilități, ceea ce duce la plasarea inutilă a copiilor în sistemul de protecție a copilului;

(c) sprijinul psihologic insuficient pentru copiii din instituții și sistemul de îngrijire rezidențială, în special pentru copiii cu dizabilități, formarea profesională insuficientă a asistenților sociali și a personalului din centrele de plasament, precum și deficiențele din sistemul de protecție a copilului;

(d) monitorizarea inadecvată a copiilor din instituții și a celor aflați în plasament familial, precum și investigarea improprie a cazurilor semnalate de abuz fizic și sexual, inclusiv cazurile de trafic de copii în scopul exploatarei sexuale;

(e) sprijin insuficient pentru copiii care părăsesc sistemul de protecție, inclusiv pentru cei cu dizabilități.

29. Comitetul atrage atenția statului parte asupra Ghidului pentru îngrijirea alternativă a copiilor (v. Rezoluția Adunării Generale 64/142, anexă) și subliniază faptul că sărăcia financiară și materială – sau condițiile care sunt atribuite direct și exclusiv sărăciei – nu ar trebui niciodată să reprezinte singura justificare pentru scoaterea unui copil din grija părinților, pentru plasarea unui copil în sistemele de protecție alternativă sau pentru împiedicarea reintegrării sociale a copilului. În acest sens, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să instituie un sistem de evaluări individuale și să caute soluții care să fie în interesul superior al fiecărui copil în parte;

(b) să implementeze Planul de dezinstituționalizare pentru copiii din sistemul de îngrijire rezidențială și asigurarea tranziției la îngrijirea în comunitate (2016), cu instituirea unui sistem puternic de monitorizare și plasare rapidă a copiilor în forme de îngrijire de tip familial;

(c) să asigure garanții adecvate și criterii clare, în special pentru copiii romi și copiii cu dizabilități, pe baza nevoilor și interesului superior al copilului, în scopul de a determina dacă un copil ar trebui plasat în sistemul de îngrijire alternativă;

(d) să asigure evaluarea periodică a plasamentului copiilor în sistemul de îngrijire rezidențială, precum și să monitorizeze calitatea îngrijirii pe care o primesc aceștia, inclusiv prin asigurarea de modalități accesibile pentru raportarea, monitorizarea și remediarea relelor tratamente aplicate copiilor;

(e) să asigure alocarea de resurse umane, tehnice și financiare adecvate pentru centrele de îngrijire rezidențială și serviciile relevante de protecție a copilului, pentru a facilita reabilitarea și reintegrarea socială a copiilor într-o cât mai mare măsură;

(f) să îmbunătățească coordonarea tuturor intervențiilor de la nivel local pentru a dezvolta mecanisme de prevenție, identificare timpurie și intervenție;

(g) să sprijine și să monitorizeze păstrarea de contacte adecvate și regulate între copil și familia sa, cu condiția ca aceasta să fie în interesul superior al copilului;

(h) să ofere sprijin copiilor care părăsesc sistemul de îngrijire, inclusiv celor cu dizabilități, pentru a le permite să se reintegreze în societate, oferindu-le acces la locuințe adecvate, la servicii juridice,

sanitare și sociale, precum și oportunități de educație și formare profesională.

Adopția

30. Deși ia notă de modificarea Legii privind adopțiile, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 54) și îndeamnă statul membru:

(a) să asigure alocarea de resurse umane și tehnice adecvate pentru implementarea legii revizuite;

(b) să dezvolte în continuare programe pentru a reduce prejudecățile legate de adopția copiilor cu dizabilități severe și a copiilor romi;

(c) să se asigure pentru copiii care nu au putut fi adoptați în familia din țară au acces la adopții internaționale.

F. Dizabilitate, sănătate și bunăstare (articolele 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) și 33)

Copiii cu dizabilități

31. Comitetul ia notă de reînființarea Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități și de adoptarea Strategiei privind drepturile persoanelor cu dizabilități și incluziune a romilor, însă rămâne în continuare îngrijorat de faptul că statul parte nu are un model de abordare a dizabilității bazat pe drepturile omului și că:

(a) nu există o politică națională în domeniul dizabilității care să abordeze în mod specific problema copiilor;

(b) nu există nici un sistem eficient și ușor accesibil de colectare a datelor și nici un sistem de diagnosticare a dizabilităților;

(c) copiii cu dizabilități sunt în continuare plasați în instituții și clase speciale, iar cadrele didactice și profesioniștii au nevoie de o pregătire mai specializată pentru a oferi sprijin adecvat și individual în cadrul claselor incluzive;

(d) copiii cu dizabilități au acces limitat la îngrijiri medicale, îngrijiri pentru sănătatea sexuală și reproductivă și programe de depistare timpurie și intervenție.

32. Având în vedere comentariul general nr. 9 (2006) privind drepturile copiilor cu dizabilități, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 61) și îndeamnă statul parte:

(a) să elaboreze o politică națională în domeniul dizabilității cu o perspectivă a drepturilor omului, care să abordeze în mod specific problematica copiilor cu dizabilități și care să asigure deplina participare a acestora în societate, precum și să includă aspectele legate de copiii cu dizabilități în prioritățile naționale pentru perioada 2017-2020;

(b) să aloce resurse umane și financiare suficiente pentru implementarea Strategiei privind drepturile persoanelor cu dizabilități și

includerea romilor, precum și pentru Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, astfel încât aceasta să își ducă la îndeplinire mandatul în mod eficient;

(c) să organizeze colectarea datelor privind copiii cu dizabilități, să asigure accesul la aceste date și să dezvolte un sistem eficient pentru diagnosticarea dizabilității, necesar pentru instituirea de politici și programe adecvate pentru copiii cu dizabilități;

(d) să instituie măsuri cuprinzătoare pentru a dezvolta o educație inclusivă și pentru a se asigura că copiii cu dizabilități nu sunt plasați în instituții și clase specializate;

(e) să instruiască și să repartizeze cadre didactice și profesioniști specializați în susținerea de clase inclusive, care să ofere sprijin individual și să acorde atenția cuvenită copiilor cu dificultăți de învățare;

(f) să ia măsuri imediate pentru a asigura accesul copiilor cu dizabilități la îngrijiri medicale, îngrijire sexuală și reproductivă și programe de detecție și intervenție timpurie;

(g) să organizeze campanii de conștientizare adresate funcționarilor publici, publicului larg și familiilor, pentru a combate stigmatizarea și marginalizarea copiilor cu dizabilități și pentru a promova o imagine pozitivă a acestor copii.

Sănătate și servicii medicale

33. Deși ia notă de adoptarea Strategiei Naționale de Sănătate 2014-2020 și a Planului de acțiune pentru implementarea acesteia, precum și de lansarea proiectului „Consolidarea rețelei naționale de mediatori sanitari romi pentru a îmbunătăți sănătatea populației rome 2014-2017”, Comitetul este îngrijorat de:

(a) ratele ridicate de mortalitate infantilă și de mortalitate în rândul copiilor sub cinci ani, creșterea incidenței carențelor nutriționale severe la copiii sub cinci ani și numărul ridicat de copii și adolescenți care mor din cauza cancerului;

(b) numărul mare al femeilor însărcinate care nu au acces la servicii medicale prenatale, în special în comunitățile vulnerabile;

(c) scăderea ratei de vaccinare și apariția unui număr mare de cazuri de boli care pot fi prevenite prin vaccinare;

(d) situația mamelor și a copiilor de etnie romă care continuă să nu aibă acces la îngrijiri maternale și sanitare adecvate, sărăcia și izolarea socială fiind factori agravanți.

34. Având în vedere comentariul general nr. 15 (2013) privind dreptul copilului de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate posibilă și luând notă de ținta 3.2 din Obiectivele de Dezvoltare Durabilă privind eradicarea bolilor ce pot fi prevenite la nou-născuți și copiii sub cinci ani, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să aloce resurse umane și financiare adecvate pentru a asigura deplina implementare a Strategiei naționale de sănătate 2014-

2020, precum și să consolideze și să sporească sprijinul acordat mediatorilor sanitari nou numiți în comunitățile de romi;

(b) să aloce resurse umane și financiare adecvate pentru a asigura deplina implementare a Strategiei privind HIV/SIDA și a Planului de acțiune aferent;

(c) să pună în aplicare normele prevăzute de Codul internațional privind marketingul substituenților de lapte matern, să informeze publicul cu privire la cele mai bune practici de alăptare și să le sfătuiască pe tinerele mame să alăpteze, precum și să implementeze „Cei 10 pași pentru un alăptat eficient” (UNICEF) în spitalele și clinicile din întreaga țară;

(d) să îmbunătățească accesul la tratament oncologic pentru copii și adolescenți, să sporească nivelul de conștientizare în rândul medicilor, copiilor și părinților cu privire la primele semne ale cancerului, să îmbunătățească accesul la tratamente și să aloce resurse financiare suficiente pentru ca aceste tratamente să devină accesibile din punctul de vedere al costurilor;

(e) să asigure disponibilitatea serviciilor și accesul echitabil la servicii prenatale de calitate, servicii primare de sănătate și de specialitate pentru toți copiii din țară, în special pentru cei din grupurile defavorizate din punct de vedere socio-economic, inclusiv copiii romi și copiii cu dizabilități;

(f) să adopte măsuri pentru a crește rata de vaccinare, inclusiv prin derularea de campanii pro-vaccinare și extinderea rețelei de mediatorii sanitari pentru a acoperi toate localitățile cu rate scăzute de vaccinare a copiilor;

(g) să pună în aplicare „Ghidul tehnic privind aplicarea unei abordări bazate pe drepturile omului pentru implementarea de politici și programe menite să reducă și să elimine mortalitatea și morbiditatea din cauze prevenibile în rândul copiilor sub 5 ani” elaborat de Biroul Înaltului Comisariat ONU pentru Refugiați (A/HRC/27/31).

Sănătatea mintală

35. Deși ia notă de adoptarea Strategiei naționale pentru sănătatea mintală a copilului și adolescentului (2016), Comitetul recomandă statului parte:

(a) să dezvolte semnificativ servicii comunitare de sănătate mintală și să încurajeze activitățile de prevenție în școli, acasă și în centrele de îngrijire;

(b) să crească numărul de psihiatri și psihologi pediatri;

(c) să instituie un control pentru a preveni medicația excesivă a copiilor cu probleme de comportament.

Sănătatea adolescenților

36. Având în vedere comentariul general nr. 4 (2003) privind sănătatea adolescenților, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 69) și îndeamnă statul parte:

(a) să ia măsuri eficiente pentru a preveni suicidul în rândul adolescenților, să colecteze date dezagregate privind incidența suicidului și să asigure introducerea de programe de sprijin psihosocial pentru adolescenți;

(b) să reducă vârsta pentru accesarea serviciilor de sănătate fără acordul parental, inclusiv a serviciilor de sănătate a reproducerii, în conformitate cu evoluția capacităților copilului;

(c) să ia măsuri eficiente pentru a preveni consumul de tutun, alcool și droguri în rândul adolescenților, prin punerea la dispoziția copiilor și a adolescenților a unor informații exacte și obiective și a unei educații privind abilitățile de viață în scopul prevenirii abuzului de substanțe, precum și să dezvolte servicii accesibile de tratare a dependenței de droguri și de reducere a nocivității, care să aibă o abordare prietenoasă față de tineri;

(d) să extindă sfera de acoperire a Programului național de sănătate sexuală și reproductivă (2013-2017) pentru a furniza o educație cuprinzătoare, potrivită vârstei, cu privire la sănătatea sexuală și reproductivă, inclusiv informații privind planificarea familială și contracepție, pericolele sarcinii timpurii și prevenirea și tratarea bolilor cu transmitere sexuală, inclusiv HIV/SIDA;

(e) să asigure acces neîngrădit la servicii de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv consiliere în condiții de confidențialitate și contracepție modernă, pentru adolescente și adolescenți.

Nivelul de trai

37. Deși ia notă de adoptarea Strategiei naționale pentru incluziune socială și reducerea sărăciei 2015-2020 și a Planului strategic de acțiune pentru 2015-2020, Comitetul atrage atenția asupra țintei 1.3 din ODD cu privire la implementarea de sisteme și măsuri de protecție socială adecvate la nivel național, adresate tuturor, și recomandă statului parte:

(a) să dezvolte măsuri, în cadrul Strategiei naționale pentru incluziune socială și reducerea sărăciei 2015-2020, care să îi vizeze în mod specific pe copii, și să aibă în vedere organizarea de consultări țintite cu familiile și copiii, inclusiv cei aflați în situații vulnerabile, cu scopul de a consolida strategiile și măsurile de reducere a sărăciei în rândul copiilor;

(b) să asigure furnizarea serviciilor sociale la nivel comunitar, inclusiv prin programe comunitare și într-o manieră echitabilă, cu accent pe copiii care trăiesc sub pragul sărăciei, în special familiile de romi, familiile din mediul rural și familiile cu copii cu dizabilități, să se asigure că aceste servicii sunt adecvate pentru a acoperi costurile reale pentru un trai decent, inclusiv costurile legate de sănătate, o alimentație adecvată, educație, locuințe adecvate, apă și salubritate, precum și să instituie un mecanism transparent pentru ca furnizorii privați de servicii sociale să aibă acces la finanțare publică.

G. Educație, activități recreative și culturale (articolele 28, 29, 30 și 31)

Educația, inclusiv formarea și orientarea profesională

38. Având în vedere comentariul general nr. 1 (2001) cu privire la scopurile educației și luând în considerare ținta 4.1 din Obiectivele de Dezvoltare Durabilă privind finalizarea, de către toate fetele și toți băieții a educației primare și secundare gratuite, echitabile și de calitate, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să asigure punerea în aplicare a Legii educației (2011) prin furnizarea unei finanțări adecvate și instituirea mecanismelor de monitorizare și evaluare a impactului Strategiilor naționale din domeniul educației și al altor măsuri educaționale;

(b) să depună eforturi pentru a îmbunătăți accesul la educație de calitate în zonele rurale și pentru copiii din familiile sărace, inclusiv accesul la educație preșcolară, secundară și superioară;

(c) să faciliteze participarea și incluziunea copiilor romi în educația de masă la toate nivelurile, inclusiv la nivel preșcolar, să sporească nivelul de conștientizare al cadrelor didactice și al personalului din centrele de consiliere psihosocială și pedagogică cu privire la istoria și cultura romilor, și să le ofere suficientă îndrumare cu privire la modul eficient de includere a copiilor romi în educația de masă;

(d) să elaboreze programe cu mecanisme de monitorizare și evaluare pentru a reduce ratele de abandon școlar și să dezvolte și să promoveze o formare vocațională de calitate pentru a îmbunătăți abilitățile copiilor și adolescenților, mai ales ale celor care abandonează școala;

(e) să ia măsurile necesare pentru a îmbunătăți calitatea educației și să asigure formare de calitate pentru cadrele didactice, cu accent deosebit pe zonele rurale;

(f) să asigure finanțarea și măsurile necesare pentru a îmbunătăți transportul școlar, a elimina costurile ascunse ale educației, îmbunătăți condițiile sanitare și a furniza serviciile necesare pentru a sprijini accesul copiilor la educație, îndeosebi la nivel local;

(g) să ia măsurile care se impun la nivel național în vederea conștientizării, prevenirii și intervenției în cazurile de violență și bullying în școli, prin implicarea și instruirea profesioniștilor, părinților și copiilor.

Dezvoltarea în copilăria timpurie

39. Având în vedere ținta 4.2 din Obiectivele de Dezvoltare Durabilă privind asigurarea accesului tuturor fetelor și băieților la dezvoltare de calitate în copilăria timpurie, îngrijire și educație pre-primară, precum și comentariul general nr. 7 (2005) privind implementarea drepturilor copilului în copilăria timpurie, Comitetul recomandă ca statul parte să dezvolte și să aloce resurse financiare suficiente pentru a pune în practică politici și programe cuprinzătoare pentru copilăria timpurie,

inclusiv asigurarea de servicii de sănătate, îngrijire și educație în primii ani de viață, cu o atenție specială acordată zonelor rurale și copiilor romi.

H. Măsuri de protecție specială (articolele 22, 30, 32-33, 35-36, 37 (b)-(d), 38, 39 și 40)

Copiii refugiați și solicitanți de azil

40. Deși salută modificările aduse legislației naționale din domeniul azilului, care introduc măsuri de protecție suplimentare pentru copiii neînsoțiți solicitanți de azil, Comitetul recomandă statului parte:

(a) să îmbunătățească practicile administrative pentru a asigura măsuri adecvate de protecție pentru copiii solicitanți de azil și refugiați, inclusiv reprezentanți juridici (tutori), precum și proceduri de evaluare potrivite vârstei, care să ia în considerare caracteristicile psihologice și maturitatea copiilor;

(b) să clarifice legislația și politicile administrative existente pentru a asigura disponibilitatea unor mecanisme alternative adecvate de îngrijire pentru copiii solicitanți de azil și refugiați, care să țină cont de interesul superior și opiniile copilului, precum și să revizuiască cu regularitate aceste mecanisme;

(c) să aibă în vedere adoptarea unor prevederi suplimentare pentru a aborda obstacolele practice care stau în calea accesului la educație pentru copiii solicitanți de azil și refugiați, cum ar fi scurtarea timpului care se scurge între depunerea cererii de azil și înscrierea în sistemul de învățământ, precum și creșterea numărului de ore și a calității cursurilor de limbă.

Exploatarea economică, inclusiv exploatarea copiilor prin muncă

41. Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 83) și îndeamnă statul parte:

(a) să ia toate măsurile necesare pentru punerea în aplicare a legislației existente din domeniul muncii și implementarea deplină a Convenției OIM privind vârsta minimă, 1973 (Nr. 138) precum și a Convenției privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor, 1999 (Nr. 182);

(b) să ia măsuri eficiente pentru a preveni exploatarea prin muncă a copiilor, în special în agricultură, construcții și în gospodărie, precum și pentru a preveni trimiterea copiilor la cerșit pe stradă; să integreze eliminarea muncii copiilor în strategiile și planurile de acțiune relevante la nivel sectorial și inter-sectorial;

(c) să instituie programe de formare pentru inspectorii de muncă și să crească numărul acestora, pentru a se asigura că practicile de ocupare în muncă sunt monitorizate suficient.

Copiii străzii

42. Deși ia notă de faptul că statul parte a recunoscut problema copiilor străzii și a implementat Inițiativa privind copiii străzii, și având în vedere comentariul general nr. 21 (2017) privind copiii străzii,

Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 85) și îndeamnă statul parte să se asigure că copiii străzii primesc tot sprijinul de care au nevoie, îndeosebi în ceea ce privește reintegrarea acestora în familie sau plasarea lor în îngrijire alternativă, precum și că beneficiază de îngrijiri medicale, educație, acces la servicii sociale, documente de identitate, spații sigure și suport, dar și servicii de prevenție și reabilitare în legătură cu abuzul de droguri.

Vânzarea, traficul și răpirea

43. Comitetul recomandă statului parte:

(a) să identifice victimele traficului de persoane în rândul grupurilor vulnerabile, în special în comunitățile sărace și în rândul fetelor, și să le pună la dispoziție servicii adecvate de reabilitare și consiliere, să asigure formarea specialiștilor în domeniu și să aloce resurse suplimentare profesioniștilor care lucrează cu copiii victime ale traficului;

(b) să intensifice eforturile de conștientizare și dezvoltare a competențelor judecătorilor și procurorilor din instanțele de dreptul familiei cu privire la standardele naționale și internaționale existente și respectarea și luarea în considerare a interesului superior al copilului în procedurile judiciare din domeniul traficului de persoane, având în vedere nevoile specifice de protecție ale copiilor victime ale traficului;

(c) să investigheze toate cazurile de trafic de copii și vânzare de copii și să îi urmărească penal pe făptuitori, în conformitate cu dispozițiile aplicabile ale Codului Penal, precum și să sensibilizeze autoritățile judiciare cu privire la aplicarea strictă a Codului Penal.

Administrarea justiției juvenile

44. Având în vedere comentariul general nr.10 (2007) privind drepturile copilului în justiția juvenilă, Comitetul își reiterează recomandarea anterioară (v. CRC/C/ROM/CO/4, par. 92) și îndeamnă statul parte să își alinieze pe deplin sistemul de justiție juvenilă la Convenție și alte standarde relevante. În mod specific, Comitetul înseamnă statul parte:

(a) să înființeze rapid instanțe și proceduri suplimentare specializate pentru justiția juvenilă, cu resurse umane, tehnice și financiare adecvate, să desemneze judecători specializați pentru copii și să asigure formarea corespunzătoare a judecătorilor;

(b) să asigure furnizarea de asistență juridică calificată copiilor aflați în conflict cu legea, într-o etapă timpurie a procedurii și pe tot parcursul procesului;

(c) să promoveze măsuri pentru gestionarea extra-judiciară a situațiilor în care se află copiii acuzați că au încălcat legea penală, precum probațiunea, medierea, consilierea sau munca în folosul comunității și, pe cât posibil, utilizarea de măsuri alternative la condamnare, precum și să se asigure că detenția este o soluție de ultimă instanță, care, odată instituită, trebuie să fie reevaluată cu regularitate în vederea încetării sale.

J. Ratificarea Protocolului Opțional privind procedura de comunicare

45. Comitetul recomandă ca statul parte să își întărească și în continuare procesul de îndeplinire a drepturilor copilului și să ratifice Protocolul Opțional la Convenția privind Drepturile Copilului cu privire la o procedură de comunicare.

K. Ratificarea instrumentelor internaționale din domeniul drepturilor omului

46. Comitetul recomandă statului parte ca, pentru a promova în continuare realizarea drepturilor copilului, să aibă în vedere ratificarea următoarele instrumente internaționale importante din domeniul drepturilor omului, la care încă nu este parte:

(a) Convenția internațională privind protecția drepturilor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora;

(b) Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate.

47. Comitetul îndeamnă statul parte să își îndeplinească obligațiile de raportare în baza Protocolului Opțional cu privire la implicarea copiilor în conflictele armate și a Protocolului Opțional privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, întrucât rapoartele aveau ca scadență data de 10 decembrie și respectiv 18 decembrie 2003.

L. Cooperarea cu organismele regionale

48. Comitetul recomandă statului parte să coopereze cu Consiliul Europei cu privire la implementarea Convenției și a altor instrumente din domeniul drepturilor omului, atât pe teritoriul statului parte cât și pe teritoriul altor state membre ale Consiliului Europei.

IV. Implementare și raportare

A. Acțiuni ulterioare și diseminare

49. Comitetul recomandă ca statul parte să ia toate măsurile care se impun pentru a se asigura că recomandările cuprinse în aceste observații finale sunt puse în aplicare în totalitate. Comitetul recomandă de asemenea ca cel de-al cincilea raport periodic, răspunsurile la lista de probleme și aceste observații finale să fie diseminate la scară largă în limbile țării.

B. Mecanismul național de raportare și acțiuni ulterioare

50. Comitetul recomandă ca statul parte să instituie un mecanism național pentru raportare și acțiuni ulterioare, ca o structură permanentă în cadrul guvernului, care să aibă mandatul de a coordona

și elabora rapoartele necesare și de a menține legătura cu organismele internaționale și regionale din domeniul drepturilor omului, precum și să monitorizeze implementarea la nivel național a obligațiilor stabilite prin tratat și a recomandărilor/deciziilor acestor organisme. Comitetul subliniază că o astfel de structură ar trebui să fie sprijinită în mod adecvat și continuu de personal special și ar trebui să aibă capacitatea de a se consulta sistematic cu instituția națională din domeniul drepturilor omului și societatea civilă.

C. Următorul raport

51. Comitetul invită statul parte să depună cel de-al șaselea și cel de-al șaptelea raport periodic împreună până pe data de 27 octombrie 2022 și să includă în acestea informații cu privire la acțiunile ulterioare acestor observații finale. Raportul ar trebui să fie redactat în conformitate cu Ghidul armonizat privind raportarea specifică tratatului, adoptat de Comitet pe 31 ianuarie 2014 (CRC/C/58/Rev.3) și nu ar trebui să depășească 21.200 de cuvinte (v. Rezoluția Adunării Generale 68/268, par. 16). În cazul depunerii unui raport care depășește limita de cuvinte stabilită, statul parte va fi rugat să scurteze raportul, în conformitate cu rezoluția sus-amintită. Dacă statul parte nu este în măsură să revizuiască și să depună din nou raportul, nu se poate garanta traducerea acestuia în vederea examinării de către organismul competent în baza Convenției.

52. Comitetul invită de asemenea statul parte să depună un document actualizat, care să nu depășească 42.400 de cuvinte, în conformitate cu cerințele Ghidului armonizat privind raportarea în baza tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului, inclusiv ale Ghidului privind documentele esențiale comune și documentele specifice tratatului (v. HRI/GEN/2/Rev.6, cap. I) și paragraful 16 al Rezoluției Adunării Generale 68/268.
